

Aicinājums uz disputu par indulgenču¹ sludināšanas pamatojumu.

Mīlestībā uz patiesību un vēlmē to izgaismot Vitenbergā par zemāk uzrakstīto tiks noturēts disputs, ko vadīs cienīgtēvs Mārtiņš Luters, brīvo mākslu un svētās teoloģijas skolotājs, kurš turpat ir arī pastāvīgs lektors. Tādēļ viņš lūdz, lai tie, kuri nevar klātbūtnē ar mums disputēt mutiski, to darītu rakstiski.

Mūsu Kunga Jēzus Kristus vārdā. Āmen.

1. Mūsu Kungs un skolotājs Jēzus Kristus, sacīdams: “Atgriezieties no grēkiem!”², ir vēlējis, lai visa ticīgo dzīve būtu grēknožēla.
2. Ar šo vārdu nav jāsaprot sakramentālā grēknožēla (t. i., grēksūdze un gandarīšana, kas tiek veikta ar priesteri kalpošanas starpniecību).
3. Tomēr tā arī neattiecas tikai uz iekšējo grēknožēlu. Tik tiešām, iekšējā nav nekas, ja miesa netiek dažādi mirdināta ārēji.
4. Tādējādi sods³ paliek tik ilgi, kamēr paliek ienaidis pret sevi (t. i., īstena iekšējā grēknožēla), proti, līdz ieiešanai debesu valstībā.
5. Pāvests nedz grib, nedz spēj atlaist jebkādu citus sodus kā vien tos, kurus ir uzlicis vai nu viņš pats, vai kanoni.⁴
6. Pāvests nespēj atlaist nekādu vainu citādi, kā vien pasludinot un apstiprinot, ka to atlaidīs Dievs. Kā arī, protams, viņš to spēj atlaist tajos gadījumos, kas atstāti viņa ziņā; ja tas netiek ņemts vērā, tad vaina pilnībā paliek.
7. Dievs nevienam neatlaiž vainu citādi, kā vien visās lietās to pakļaujot pazemībā savam vietniekam – priesterim.
8. Grēknožēlas kanoni ir attiecināmi vienīgi uz dzīvajiem, un saskaņā ar šiem pašiem kanoniem tos nevar attiecināt ne uz vienu, kas ir uz nāves gultas.
9. Tāpēc Svētais Gars mums dara labu ar to, ka pāvests savos dekrētos allaž iekļauj izņēmumus nāves un ārkārtas gadījumiem.
10. Nemācīti un slikti rīkojas tie priesteri, kuri mirstošajiem kanoniskos sodus atstāj šķīstītavai.
11. Šī nezāle – kanoniskā soda pārvēršana par šķīstītavas sodu – šķiet, patiešām ir tikusi iesēta, kamēr bīskapi gulēja.
12. Kādreiz kanoniskais sods tika uzlikts nevis pēc, bet pirms absolūcijas, lai tas būtu par patiesas nožēlas pārbaudi.
13. Mirstošie nāvē top no visa atraisīti, un kanonu likumu prasībām tie jau ir miruši. Viņiem pienākas no tām būt atbrīvotiem.
14. Mirstošā cilvēka vājā veselība un nepilnīgā mīlestība nepieciešami nes līdzīgas bailes. Un, jo lielākas bailes, jo mazāka tā bijusi.
15. Ar šīm bailēm un šausmām vien (lai nepieņemam pārējo!) jau pietiek, lai veidotu šķīstītavas sodu, jo tās ir tik tuvu izmisuma šausmām.

1 Indulgence (lat. *indulgentia*, burtiski: “labvēlība”, “ieciētība”) – atlaida. Latviešu valodā ir sastopams arī apzīmējums “grēku atlaides”, bet tas neatbilst termina sākotnējam saturam, jo ar indulgenci netiek atlaists grēks, bet gan sods, kas uzlikts tam, kuram grēks tiek atlaists. Tāpat atlaidas (ar ko cilvēks tiek no kaut kā atbrīvots) nav atlaides (cenas u. tml. samazinājuma nozīmē).

2 Sk. Mt 4:17.

3 Latīniski – *poena*, no kā atvasināta *penitentia* (grēknožēla). Ar sodiem šeit un turpmāk tekstā ir saprotami gan grēku sūdzētājam priesteri uzliktie gandarīšanas darbi, gan arī pārbaudījumi un piemeklējumi, ar kuriem Dievs ticīgo pārbauda visa mūža garumā.

4 Penitenciālie kanoni – noteikumi par to, kāda veida gandarīšanas darbi ir jāveic par noteiktiem grēkiem.

16. Izskatās, ka elle, šķīstītava un debesis savā starpā atšķiras tāpat kā izmisums, stāvoklis tuvu izmisumam un drošība.
17. Šķiet nepieciešams, ka dvēselēm šķīstītavā kā mazināsies šausmas, tā arī vairosies mīlestība.
18. Šķiet, ne ar ko nav pierādīts – nedz ar prāta spriedumiem, nedz Rakstiem –, ka tās atrastos ārpus nopelnu vai mīlestības pieaugšanas stāvokļa.
19. Nešķiet arī pierādīts, ka tās, vismaz ne visas, būtu drošas un pārlicinātas par savu svētīgumu, pat ja mēs būtu par to pilnīgi pārlicināti.
20. Tad nu ar “visu sodu pilnīgu atlaišanu” pāvests saprot nevis vienkārši “visu sodu”, bet tikai to sodu, kurus viņš pats ir uzlicis.
21. Tādēļ maldās tie indulgenču sludinātāji, kuri apgalvo, ka ar pāvesta indulgencēm cilvēks top atbrīvots no visiem sodiem un pestīts.
22. Dvēselēm, kas ir šķīstītavā, viņš tiešām neatlaiž neko no tā, kas viņām saskaņā ar kanoniem būtu bijis jāatlīdzina šajā dzīvē.
23. Ja vispār ir iespējams kādam dāvēt pilnīgi visu sodu atlaišanu, tad droši vien tikai vispilnīgākajiem, tas ir, pavisam nedaudziem.
24. Tādēļ pieviltiem ir jābūt lielākajai daļai to ļaužu, kuriem bez kādas izšķirības ar šīm dāsnajām runām tiek piesolīta sodu atlaišana.
25. Kāda vara ir pāvestam pār šķīstītavu vispārēji, tāda pati ir jebkuram bīskapam un kurātam⁵ savā bīskapijā un draudzē atsevišķi.
26. Pāvests dara ļoti labi, ka viņš dvēselēm sniedz atlaišanu nevis ar atslēgu varu (kuras viņam [šajā gadījumā] nav), bet gan ar aizlūgumu par tām.⁶
27. Cilvēku viedokļus sludina tie, kas saka: “Tiklīdz nauda lādē šķind, dvēsele no šķīstītavas laukā skrien!”⁷
28. Skaidrs gan ir tas, ka, naudai lādē nošķindot, var pieaugt peļņa un alkatība. Bet, vai tiks uzklausīta baznīcas aizlūgšana, ir atkarīgs tikai no Dieva prāta.
29. Kurš gan zina, vai maz visas dvēseles, kas ir šķīstītavā, vēlētos tapt izpirktas? Kā tas ir vēstīts par svēto Severīnu un svēto Paskālu.⁸
30. Neviens nav drošs par savas nožēlas patiesumu, vēl jo mazāk – par pilnīgas atlaidas saņemšanu.
31. Cik reti sastopams ir cilvēks, kurš patiesi nožēlo, tikpat reti arī tāds, kurš patiesi iegādājas indulgences, proti, ļoti reti.
32. Tie, kuri atlaidu vēstuļu dēļ iedomājas, ka var būt droši par savu pestīšanu, taps mūžībā notiesāti līdz ar saviem skolotājiem.
33. Ir jābūt ārkārtīgi piesardzīgam pret tiem, kuri apgalvo, ka šīs pāvesta atlaidas ir “Dieva neizmērojamā dāvana”, caur ko cilvēks tiek samierināts ar Dievu.
34. Proti, šīs atlaidu labvēlības skar vienīgi sakramentālās gandarīšanas sodus, kas ir cilvēku iedibināti.
35. Nekristīgu mācību sludina tie, kas māca, ka nav nepieciešama nožēla tiem, kas grib izpirkt dvēseles vai iegādāties konfesionāliju.⁹
36. Jebkuram patiesas nožēlas pilnam kristietim pienākas pilnīga atbrīvošana no soda un vainas arī bez atlaidu vēstulēm.
37. Jebkuram patiesam kristietim, vai viņš būtu dzīvs vai miris, ir Dieva dota līdzdaļa pie visiem Kristus un Baznīcas labumiem arī bez atlaidu vēstulēm.

5 *Curatus* – priesteris, kura aprūpei ir uzticēta konkrēta draudze.

6 Luters ar šo tēzi nekādā ziņā nenoliedz Kristus doto atslēgu varu (sk. Mt 16:19), bet viņš skaidro, ka atslēgu vara nesniedz ārpus mūsu zemes dzīves. Pāvests to nevar lietot pie dvēselēm šķīstītavā.

7 Šis izteiciens esot bijis daļa no indulgenču tirgoņa J. Tecela uzstāšanās runas.

8 Saskaņā ar svēto leģendām Norikas Severīns (5. gs.) un Romas diakons Paskāls (5. gs.) esot vēlējušies uzkavēties šķīstītavā ilgāk par viņiem nolikto laiku, lai tādējādi iemantotu lielāku godu debēs.

9 *Confessionalia* – pilnvaru vēstules, kas grēku nožēlotājam ļāva izvēlēties grēksūdzes pieņēmēju.

38. Tomēr pāvesta sniegtā atlaida un līdzdaļa nekādā ziņā nebūtu noniecināmas, jo (kā esmu sacījis¹⁰) tā ir dievišķās piedošanas pasludinājums.
39. Pat visskolotākajiem teologiem ir ārkārtīgi grūti ļaužu priekšā vienlaikus izcelt gan atlaidu devīgumu, gan nožēlas patiesumu.
40. Nožēlas patiesums tiecas pēc sodiem un tos mīl, bet atlaidu devīgums tos mīkstina un liek tos ienīst vai vismaz kļūst par iemeslu, lai tos ienīstu.
41. Par apustuliskajām atlaidām ir jāsludina ar piesardzību, lai ļaudis aplami neiedomātos tām dot priekšroku iepretim citiem labiem mīlestības darbiem.
42. Ir jāamāca kristiešiem, ka ne mazākajā mērā tas nav pāvesta nodoms – atlaidu pirkšanu pielīdzināt žēlastības darbiem.
43. Ir jāamāca kristiešiem, ka tas, kurš dāvā nabagiem un aizdod trūcīgajiem, dara labāk nekā tas, kurš iegādājas atlaidas.
44. Jo mīlestības darbos pieaug mīlestība un cilvēks kļūst labāks, turpretī ar atlaidām tas nekļūst labāks, bet vienīgi brīvāks no sodiem.
45. Ir jāamāca kristiešiem, ka tas, kurš redz kādu trūkumā un liedzas tam ko dot, lai tā vietā iegādātos atlaidas, tas sev sagādā nevis pāvesta indulgenci, bet gan Dieva dusmas.
46. Ir jāamāca kristiešiem: ja vien tiem nav vairāk par to, cik nepieciešams, tad līdzekļi tiem jāpatur sava nama uzturēšanai un nekādā gadījumā tie nav jāizšķiež par atlaidām.
47. Ir jāamāca kristiešiem, ka atlaidu pirkšana ir brīvprātīga, nevis pavēlēta.
48. Ir jāamāca kristiešiem, ka tad, kad pāvests izsniedz atlaidas, viņam ir lielāka vajadzība un vēlme, lai par viņu tiek pienestas lūgšanas, nevis nauda.
49. Ir jāamāca kristiešiem, ka no pāvesta atlaidām kāds labums ir tad, ja uz tām netiek balstīta paļaušanās. Bet, ja to dēļ tiek pazaudēta bijība Dieva priekšā, tad tās viņiem nāk par vislielāko postu.
50. Ir jāamāca kristiešiem: ja pāvests būtu zinājis, kādā veidā notiek atlaidu sludināšana, viņš drīzāk vēlētos, lai Sv. Pētera bazilika sadrūp pīšļos nekā tiek uzcelta no viņa avju ādas, miesas un kauliem.
51. Ir jāamāca kristiešiem, ka pāvestam pienākas un viņš tā vēlētos – no savas naudas dot tiem, no kuriem naudu izvilina zināmi atlaidu bazūnētāji, pat ja tādēļ nāktos izpārdot Sv. Pētera baziliku.
52. Veltīgi ir paļauties uz pestīšanu atlaidu vēstuļu dēļ, pat ja pāvesta pilnvarotais, jā, pat ja pats pāvests savu dvēseli par tām liktu ķīlā.
53. Tie, kuri atlaidu sludināšanas labad liek citās baznīcās pilnībā apklust Dieva vārdam, ir Kristus un pāvesta ienaidnieki.
54. Dieva vārdam tiek nodarīta netaisnība, kad vienā sprediķī atlaidām tiek veltīts tikpat vai pat vairāk laika nekā Dieva vārdam.
55. Pāvesta nodomam ir jābūt, ka, ja atlaidu sludināšana (kas ir ļoti maznozīmīga lieta) tiek atzīmēta ar vienu zvanu, vienu procesiju un vienu ceremoniju, tad evaņģēlijs (kas ir vissvarīgākā lieta) lai tiek pasludināts ar simt zvaniem, simt procesijām un simt ceremonijām.
56. Baznīcas dārgumi¹¹, no kuriem pāvests izsniedz indulgences, Kristus ļaužu vidū nav nedz pietiekami nosaukti, nedz darīti zināmi.
57. Tas, ka tie nav laicīgie labumi, ir skaidri redzams, jo tos daudzi bazūnētāji nelabprāt izdālā, bet vienīgi savāc.
58. Tie arī nav Kristus un svēto nopelni, kas arī bez pāvesta vienmēr gādā žēlastību iekšējam cilvēkam, bet ārējam – krustu, nāvi un elli.

10 Sk. 6. tēzi.

11 Baznīcas dārgumi jeb nopelnu krātuve – mācība Romas katoļu baznīcas teoloģijā par to, ka Jēzus un viņa sekotāju labo darbu nopelnu ir tik daudz, ka tie paliek pāri, tāpēc svēto kopības dēļ viņu nopelni var sniegt labumu arī citiem.

59. Sv. Laurencijs ir sacījis, ka baznīcas dārgumi ir baznīcas nabagie, bet tas ir sacīts saskaņā ar šī vārda lietojumu viņa laikā.¹²
60. Ne bez apdoma mēs sakām, ka šie dārgumi ir baznīcas atslēgas (kas dāvātas ar Kristus nopelnu).
61. Jo ir skaidrs, ka ar pāvesta varu pietiek vienīgi sodu un īpašo gadījumu atlaišanai.
62. Patiesais baznīcas dārgums ir visusvētākais Dieva godības un žēlastības evaņģēlijs.
63. Bet šis dārgums ir arī pelnīti visnīstākais, jo tas pirmos padara par pēdējiem.
64. Bet indulgenču dārgums pelnīti ir visieredzētākais, jo tas pēdējos padara par pirmajiem.
65. Tā nu evaņģēliskie dārgumi ir tīkli, ar kuriem reiz zvejoja bagātos cilvēkus.
66. Indulgenču dārgumi ir tīkli, ar kuriem tagad tiek zvejotas cilvēku bagātības.
67. Indulgences, par kurām bazūnētāji klaigā kā par vislielākajām dāvanām¹³, tiešām par tādām varētu arī uzskatīt, ja to attiecina uz gūstamo peļņu.
68. Tomēr patiesībā tās ir ļoti nenozīmīgas salīdzinājumā ar Dieva žēlastību un krusta dievbijību.
69. Bīskapiem un kurātiem pienākas ar visu cieņu pielaist apustulisko atlaidu pilnvarotos.
70. Bet vēl jo vairāk viņiem pienākas ar vērīgām acīm un dzirdīgām ausīm pielūkot, lai pāvesta pilnvarojuma vietā tie nesludina paši savus izsapņojumus.
71. Lai anatēma un lāsts ir pār to, kurš uzstājas pret apustulisko atlaidu patiesību!
72. Bet svētīts lai ir tas, kurš ir vērīgs pret atlaidu bazūnētāju sludinātā vārda izlaidību un patvaļu!
73. Kā pāvests taisnīgi ar bardzību vērsās pret tiem, kuri ar viltu pamanās jebkādā veidā kaitēt atlaidu pasākumam,
74. tā vēl jo bargāk viņš vērsīsies pret tiem, kuri atlaidu aizsegā ar viltu pamanās kaitēt svētajai mīlestībai un patiesībai.
75. Ir neprāts iedomāties, ka pāvesta atlaidas spētu atpestīt cilvēku, kaut arī viņš būtu izdarījis neiespējamo – piesmējis Dievmāti.
76. Mēs turpretim sakām, ka pāvesta atlaidas nespēj noņemt ne vismazāko no piedodamajiem grēkiem, cik tas attiecas uz vainu.
77. Bet, kad tiek sacīts: “Ja sv. Pēteris pašreiz būtu pāvests, viņš nespētu dot lielākas dāvanas,” – tā ir zaimošana pret svēto Pēteri un pāvestu!
78. Mēs turpretim sakām, ka gan šim, gan jebkuram citam pāvestam ir pieejamas lielākas dāvanas, proti, evaņģēlijs, dažādi spēki, dziedināšanas dāvanas utt., kā ir sacīts 1Kor 12.
79. Ir zaimošana sacīt: “Paceltais krusts, kas rotāts ar pāvesta ģerboņiem,¹⁴ ir līdzvērtīgs Kristus krustam.”
80. Tiem bīskapiem, kurātiem un teologiem, kuri pieļauj šādas runas ļaužu vidū, būs par to jāatbild!
81. Šī patvaļīgā atlaidu sludināšana panāk to, ka nosargāt pāvestam pienākošos godu no apsūdzībām vai apķērīgiem laju jautājumiem kļūst par grūtu uzdevumu pat izglītotiem vīriem.
82. Proti: kāpēc gan pāvests neiztukšo šķīstītavu vissvētākās mīlestības un vislielākās dvēseļu vajadzības dēļ, kas būtu vistsnīgākais iemesls, ja jau viņš neskaitāmas dvēseles atbrīvo tik postošās naudas dēļ, lai uzceltu baziliku, kaut gan tas ir tik nenozīmīgs iemesls.
83. Tāpat: kādēļ joprojām notiek apbedīšanas ceremonijas un mirušo piemiņas dienas? Un kādēļ tas, kas to dēļ ir ziedots, netiek atdots atpakaļ, ja jau nav pareizi lūgt par izpirktajiem?¹⁵

12 Šī ir atsauce uz kādu no svēto leģendām, kas tika lasītas Lutera laikā: “Laurencijs sapulcēja kopā nabagos, tizlos un aklos un ievēda viņus piln, sacīdams: “Lūk! Šie ir mūžīgie dārgumi ..””, *Legenda aurea* (Strasbūra, 1492).

13 Šajā un nākamajā tēzē tiek apspēlēts vārds *gratia*, kas var nozīmēt gan “žēlastība”, gan “atlīdzība”, gan arī “dāvana”.

14 Runa ir par indulgenču pārdevēju uzstāšanos un to pavadošo atribūtiķu.

15 Baznīcas noteikumi neļāva aizlūgt par svēto un bezdievīgo dvēselēm. Ja ar indulgencēm dvēseles tiek izpirktas no šķīstītavas, tad aizlūgumi un citas paredzētās ceremonijas par tām būtu jāpārtrauc, bet acīmredzot tas tā nenotika.

84. Tāpat: kas šī ir par jaunu Dieva un pāvesta [rosinātu] dievbijību, ka naudas dēļ tie atļauj bezdievim un ienaidniekam izpirkt dievbijību un Dievam dārgu dvēseli un tomēr šīs pašas dievbijīgās un mīļās dvēseles vajadzības dēļ tie to neizpērk bez maksas, aiz mīlestības?
85. Tāpat: kāpēc gan grēknožēlas kanoni, kas faktiski jau sen kā ir atmesti un nelietošanas dēļ miruši, tomēr vēl arvien tiek ar naudu izpirkti¹⁶, piešķirot indulgences, it kā tie būtu vēl jo dzīvi?
86. Tāpat: kāpēc gan pāvests, kura bagātība šodien pārsniedz Krasa, visbagātākā vīra, treknumu,¹⁷ ceļ Svētā Pētera baziliku tikai par nabaga ticīgo līdzekļiem, nevis pats no savas kabatas?
87. Tāpat: ko gan pāvests var piedot vai piešķirt tiem, kuriem viņu pilnīgās nožēlas dēļ pienākas pilna piedošana un līdzdaļa?
88. Tāpat: vai varētu gan nākt vēl lielāks labums pār baznīcu kā tad, ja pāvests šo piedošānu un līdzdaļu, ko tagad viņš dod vienreiz¹⁸, jebkuram ticīgajam piešķirtu simt reižu dienā?
89. Ja jau pāvests ar atļaidām vairāk tīko pēc dvēseļu pestīšanas nekā naudas – kāpēc tad viņš atceļ tās vēstules un atļaidas, kas reiz jau piešķirtas, kaut gan tās ir tikpat iedarbīgas?
90. Šos tik precīzos laju argumentus apspiest vienīgi ar spēku, nevis atspēkot ar pretargumentiem nozīmē likt baznīcu un pāvestu par apsmieklu ienaidniekiem un kristiešus padarīt nelaimīgus.
91. Tātad, ja atļaidas būtu sludinātas saskaņā ar pāvesta garu un nodomu, tad visus šos iebildumus būtu viegli novērst, to pat nebūtu.
92. Tādēļ lai pazūd visi tie pravieši, kas Kristus ļaudīm saka: “Miers, miers,” – un miera nav!¹⁹
93. Lai labi klājas visiem tiem praviešiem, kas Kristus ļaudīm saka: “Krusts, krusts,” – un krusta nav!
94. Kristieši ir jānudina, lai viņi censtos sekot savai galvai Kristum caur sodiem, nāvi un elli.
95. Un tā drīzāk paļautos, ka nonāks debesīs caur daudzām bēdām, nevis caur [neīsta] miera drošību²⁰.

1517. gadā

No latīņu valodas tulkojis Kaspars Bankovskis. Tulkots no *Weimarer Ausgabe* 1, 233–238.

16 T. i., tiek izpirktas šo “mirušo” kanonu prasības.

17 Marks Licinijs Krass (115–53 pr. Kr.) bija romiešu karavadonis un politiķis. Savā laikā tika uzskatīts par visbagātāko romieti. Luters šeit lieto vārdspeili: šī romieša vārds, *Crassus*, nozīmē “biezs”, “resns”, “trekns”. Luters saka: pāvesta bagātība ir treknāka, *crassior*, par Krasa treknumu.

18 Pilnā sodu atļaida bija pieļaujama vienreiz mūžā, nāves tuvumā.

19 Sal. Jer 6:14.

20 Sal. Apd 14:22.